

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 11.10.2005
COM(2005) 479 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMA PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI PROJEKTS**

par muitas reakciju uz jaunākajām tendencēm viltošanā un pirātismā

SATURA RĀDĪTĀJS

1.	IEVADS	3
2.	NOVĒRTĒJUMS – MILSTOŠA PROBLĒMA	4
2.1.	Aizturēšana muitā liek domāt par problēmas pastiprināšanos un dažādošanos.....	4
2.2.	Viltojumu tirdzniecības pieauguma iemesli.....	5
2.3.	Jaunas briesmas.....	6
3.	IETEIKUMI – RĪCĪBAS PLĀNS EFEKTĪVAI MUITAS REAKCIJAI UZ VILTOŠANU UN PIRĀTISMU	7
3.1.	Kopienas līmeņa aizsardzības pastiprināšana.....	7
3.1.1.	Likumdošana.....	7
3.1.2.	Darbības rezultativitātes uzlabošana.....	8
3.2.	Muitas un uzņēmēju partnerības uzlabošana.....	10
3.3.	Starptautiskās sadarbības pastiprināšana.....	12
4.	SECINĀJUMS	15

1. IEVADS

ES pilsoņu veselību un drošību, darbavietas, Kopienas konkurētspēju, tirdzniecību un ieguldījumus zinātnē un jauninājumos arvien stiprāk apdraud viltojumu rūpnieciska ražošana.

Šajā paziņojumā izklāstīts pašreizējā stāvokļa novērtējums, balstoties uz ES muitas pašas jaunākās pieredzes analīzi, cenšoties apturēt viltojumu plūsmu starptautiskajā tirdzniecībā. Tajā arī iekļautas vairākas konkrētas ierosmes, kas kopā veido Rīcības plānu pretviltošanas politikas un likumdošanas izpildei, jo sevišķi ar muitas pasākumiem.

Paziņojumā sīki aprādīts kontrabandas pieaugums, par ko liecina **1000 % aizturēto preču apjoma pieaugums** ES muitā laikā no 1998. līdz 2004. gadam. Šis **apjoms pārsniedz 100 miljonus preču gadā**¹, taču arī tā ir tikai viltojumu aisberga redzamā daļa. Līdztekus ietekmei uz darbavietām, veselību, drošību un konkurētspēju liela daļa no šās kontrabandas tiek pārdota melnajā tirgū, tā radot apjomīgus zaudējumus neiekasēto nodokļu ieņēmumu veidā. Viltojumu ražošana izraisa arī nelikumīgu nodarbinātību, un ir ziņots, ka tai ir sakars ar nelikumīgu ieceļošanu un starptautisko organizēto noziedzību.

Viena no šās parādības satraucošākajām iezīmēm ir **ES pilsoņu riska palielināšanās, pieaugot tādu bīstamu viltojumu skaitam kā zāles, automobiļu detaļas un pārtikas produkti**. Pirms divdesmit gadiem pētījumi rādīja, ka no 10 viltojumu skartajiem uzņēmumiem 7 ir luksuspriekšmetu nozarē. **2004. gadā uz Kopienas robežām tika aizturēti vairāk nekā 4,4 milj. viltotu pārtikas produktu un alkoholisko dzērienu** (196 % palielinājums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu), bet mazāk nekā 2 % aizturēto preču bija luksuspriekšmeti.

Lai būtiski samazinātu tirdzniecību pasaulē ar pirātprecēm un viltojumiem un apkarotu šajā tirdzniecībā iesaistītos starptautiskos tīklus, ir vajadzīgi pretpasākumi valstu, Kopienas un plašākā starptautiskā līmenī.

Ir izdoti vairāki Kopienas tiesību akti, un pastāv citādas attiecīgas ierosmes un izstrādnes cīņai pret viltošanu un pirātismu.

Muitas jomā uz to visvairāk attiecas Padomes 2003. gada 22. jūlija Regula (EK) Nr. 1383/2003² par muitas rīcību attiecībā uz precēm, par kurām ir aizdomas, ka tās pārkāpj atsevišķas intelektuālā īpašuma tiesības, un pasākumiem, ko veic attiecībā uz precēm, kas ir pārkāpušas šādas tiesības, Komisijas 2004. gada 21. oktobra Regula (EK) Nr. 1891/2004³.

Iekšējā tirgus jomā ir Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/48/EK⁴ par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu (t. s. Piemērošanas direktīva) un nesen pieņemtie Komisijas priekšlikumi, kuru nolūks ir pastiprināt krimināltiesiskos

¹ ES muitas aizturēto preču vērtība ik gadu ir no 1 līdz 2 miljardiem EUR gadā.

² OV L 196, 2.8.2003.

³ OV L 328, 30.10.2004.

⁴ OV L 195, 2.6.2004.

pasākumus viltošanas apkarošanai⁵. Komisija arī 2004. gada novembrī apstiprināja Intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) piemērošanas stratēģiju attiecībā uz trešajām valstīm.⁶

Tomēr, kā paskaidrots tālāk 3. iedaļā, iespējams darīt vēl vairāk, lai muitas jomā uzlabotu cīņu pret viltošanu un pirātismu.

2. NOVĒRTĒJUMS – MILSTOŠA PROBLĒMA

2.1. Aizturēšana muitā liek domāt par problēmas pastiprināšanos un dažādošanos

2003. gadā Davosā, Šveicē, pasaules vadošie uzņēmēji un valdību pārstāvji aicināja „visā pasaulē veikt vērīenīgus pasākumus, lai apkarotu viltošanu, kas nu sasniegusi vairāk nekā 450 miljardu dolāru apmēru gadā”. Robežkontroles uzlabošana tika atzīta par īpaši svarīgu.

Saskaņā ar ESAO pētījumiem jau 1998. gadā viltotās preces veidoja 5–7 % no pasaules tirdzniecības apjoma. Tajā pašā gadā muitas dienesti uz ES ārējām robežām aizturēja apmēram 10 miljonu viltotu preču un pirātpreču. 2004. gadā ES muiža ir aizturējusi vairāk nekā 103 miljonus viltotu preču — tas ir 1000 % pieaugums.

Lai gan viltošanas fenomena patiesos apmērus nav iespējams precīzi aprēķināt tā īpatnējā rakstura dēļ, detalizēta ES muitas statistika par viltotu preču aizturēšanu dod iespēju novērot pārmaiņas šajā nozarē. Ziņojumi, ko dalībvalstu muitas pārvaldes nosūta Komisijai, pildot Komisijas 2004. gada 21. oktobra Regulu (EK) Nr. 1891/2004 par viltotajām precēm, kas pārtvertas uz Kopienas robežas, sniedz visai precīzu ieskatu pārmaiņās viltošanā un pirātismā starptautiskajā tirdzniecībā.

Jāpiezīmē, ka tālāk izklāstītais problēmas rakstura un apmēru novērtējums ir ikgadējais Komisijas ziņojums, kas paredzēts Padomes Regulas (EK) Nr. 1383/2003 23. pantā.

1. pielikumā ietverts salīdzinošs pēdējo gadu vispārējo skaitļu kopsavilkums. Kopsavilkums rāda gan aizturēto preču skaitu, gan muitas iesaistes gadījumu skaitu.⁷

Detalizēta ES muitas aizturēšanas gadījumu statistikas analīze par pēdējiem 5 gadiem uzrāda šādus faktus:

Kvantitatīvās pārmaiņas:

- **Aizturēto preču skaits** šajā laikposmā ir **palielinājies par 1000 %**
- Tagad muiža aiztur vairāk nekā **100 miljonu preču** gadā
- Lielākais ražotājs reģions ir **Āzija**, sevišķi **Ķīna**

⁵ Sk. KOM (2005) 276 priekšlikumi „Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par kriminālsankcijām nolūkā nodrošināt intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu” un „Padomes pamatlēmums nolūkā stiprināt krimināltiesību normas, lai novērstu intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus”.

⁶ OV C129, 26.5.2006., 3. lpp.

⁷ Sīkāk par to sk. Nodokļu politikas un muitas ūnijas ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē.

- No 2003. līdz 2004. gadam **viltotu preču aizturēšanas gadījumu skaits** gadā vairāk nekā **divkārtšojies**, sasniedzot 22 000
- Saasinās problēmas, kas saistītas ar **prasību** lielus aizturēto preču daudzumus **iznīcināt videi nekaitīgā veidā**

Kvalitatīvās pārmaiņas

- Stipri palielinājies **veselībai un drošībai bīstamu** viltotu preču skaits
- Vairums aizturēto izstrādājumu tagad ir **mājturības priekšmeti**, nevis luksuspreces
- Pieaug sarežģītu **zinātņietilpīgo tehnoloģiju produktu** skaits
- Ražošana notiek **rūpnieciskos mērogos**
- Viltojumu augstā kvalitāte bieži padara sazīmēšanu neiespējamu bez īpašām tehniskām zināšanām

Papildus parastajiem muiņā aizturētajiem izstrādājumu veidiem (luksuspreces, cigaretes, DVD, kompaktdiski, tekstilpreces utt.) starp viltotajām precēm, ko muiņā aizturējusi uz ES robežām, 2004. gadā bija: minerālūdens, ievārījums, mobilie tālruņi, kafija, āboli, sejas krēmi, puķes, automobiļu detaļas, veļas pulveris, farmaceitiskie līdzekļi, žiletas, zobu pasta, zobu birstes u. c.

Šo viltojumu kvalitāte nu ir tik augsta — kopijām var būt papildu drošības hologrammas, labāks iepakojums utt. nekā oriģināliem —, ka muiņas dienestiem un pat pašiem tiesību turētājiem kļūst arvien grūtāk atšķirt īsto precī no viltojuma.

2.2. Viltojumu tirdzniecības pieauguma iemesli

Šā sprādziena iemesli galvenām kārtām ir **augstā peļņa un relatīvi zemais risks**, jo sevišķi tad, ja runājam par sodiem dažās valstīs, un visā pasaulē pieaugušās iespējas rūpnieciski ražot ļoti kvalitatīvas preces.

Labs piemērs ir viltoti DVD: peļņa ir lielāka nekā līdzvērtīgam svaram sausu narkotiku, savukārt sods atklāšanas gadījumā ir daudz mazāks. Cits labs piemērs ir cigaretes: Ja viltotājs pamanās ievest vienu no 10 savu viltoto cigarešu sūtījumiem, viņš tik un tā iegūs peļņu no sava ieguldījuma. Viltošana šādā mērogā arī noziedzniekiem kalpo noziedzīgā veidā iegūtās peļņas legalizēšanai.

Ražošanas attīstība atsevišķās valstīs (sevišķi Ķīnā) ir devusi viltojumu ražošanai milzīgas iespējas. Aizturētās viltotās dator detaļas, strūklas printera kasetnes, mobilie tālruņi un automobiļu detaļas liecina par pieaugošu spēju nokopēt jebko.

Pat ja valstis ir centušās viltojumu ražošanu apturēt (piemēram, ar jauniem likumiem), tām grūti nācies izkontrolēt nozares, kuras spēj ātri pārsviesties uz citādu izstrādājumu ražošanu, un var būt arī nepilnības likumu izpildē vietējā līmenī.

Šīs tendences pastiprinājusi **organizētās noziedzības pieaugošā interese iegūt daļu no šās lielās peļņas**. Preču sūtījumos bieži ir ne tikai viltotas preces, bet arī citas nelikumīgas preces, piemēram, neatļautās narkotikas. Arī teroristu grupas ir bijušas saistītas ar viltošanas pasākumiem.

2.3. Jaunas briesmas

Par viltošanu un pirātismu plaši tiek ziņots kā par tādiem, kas mūsu uz zinātnes atziņām balstītajā ekonomikā **apdraud ieguldījumus un darbavietas**, kā arī posta daudzu valstu kultūras mantojumu.

Taču tāpēc, ka rūpnieciskā ražošana arvien vairāk ir saistīta ar cietsirdīgiem darboņiem, mēs tagad saskaramies ar **nopietnu sabiedrības veselības un drošības apdraudējumu**.

Pēdējā laikā muitas aizturēto bīstamo preču vidū bijuši viltoti farmaceitiskie līdzekļi, parasti ceļā uz vismazāk attīstītajiem apvidiem. Aizturētās pārtikas preces, veļas pulveris un nedrošas rotaļlietas bieži vien rāda, ka mums ir jāpastiprina pretpasākumi un jānodrošina tiesību aktu faktiskā izpilde.

Viltojumu rūpnieciskās ražošanas pieaugums arī pastiprina **nopietnu ieņēmumu zudumu** risku gan ražotāju, gan patērētāju valstu valdībām, jo gandrīz visa viltotāju darbība ietilpst ēnu ekonomikā. Uzņēmēju aprindās ir aprēķināts, ka vienā pašā Apvienotajā Karalistē ik gadu PVN zudumi viltojumu dēļ ir ap 2,5 milj. EUR.

Daži muitas uzietie viltojumi rada sabiedrībai arī citādu risku: te minamas viltotas vai neaizpildītas pases, personas apliecības, laulības apliecības, autovadītāja apliecības u. c., ko var izmantot nelikumīgas ieceļošanas atbalstīšanai vai drošības apdraudēšanai.

Arvien lielākas **bažas rada preču pārsūtīšana**, jo krāpnieki maina maršrūtus, lai slēptu preču izcelsmi. Viltojumu tranzīta un pārsūtīšanas dēļ palielinās risks, kas saistīts ar tādām valstīm kā Japāna un ASV, kuras vispār tiek uzskatītas par zema riska valstīm. 2004. gadā izdarītā aizturēšanā izrādījās, ka viltoti automobiļu agregāti tiek ievesti Kopienā no ASV, lai gan faktiski šo preču izcelsme ir Ķīnā. Ir bijuši arī tādi gadījumi, kad pašu Kopienas izmanto, lai nomaskētu preču izcelsmi (piemēram, viltotas zāles no Āzijas tiek pārsūtītas caur ES uz Āfriku).

Pieaugoša problēma ir pārdošana internetā. Vairāk nekā 30 % no 2004. gadā pastā aizturētajām precēm bija saistītas ar internetu. Nelielie iesaistītie daudzumi palielina ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1383/2003 11. pantu tagad atļauto vienkāršo un lēto iznīcināšanas procedūru izmantošanas nozīmi.

3. IETEIKUMI – RĪCĪBAS PLĀNS EFEKTĪVAI MUITAS REAKCIJAI UZ VILTOŠANU UN PIRĀTISMU

Muitas primāro lomu viltotu preču starptautiskās aprites apturēšanā pasaulē pierāda tas, ka tās veic aptuveni 70 % visas viltoto preču aizturēšanas. Muita arī ir vienīgā izpildes aģentūra, kam ar atvēlēta īpaša misija ar Pasaules tirdzniecības organizācijas Līgumu par intelektuālā īpašuma tiesībām, kas saistītas ar tirdzniecību (*TRIPS*).

Tomēr neatkarīgi no tā ir skaidrs, ka muita var darīt arī ko vairāk. Lai šo problēmu iegrožotu, ir vajadzīga tālejošāka un aptverošāka pieeja. Jo sevišķi ir nepieciešams ne tikvien aizturēt viltotas preces, bet arī apturēt to ražošanu, izplatīšanu un pārdošanu. Ir jāizvērs sadarbība ar citām iesaistītajām personām. Lai gan Paziņojumā galvenais uzsvars likts uz operatīvo sadarbību, it sevišķi ar uzņēmējdarbības un muitas dienestiem trešās valstīs, svarīgi ir arī paturēt redzeslokā vajadzību cieši sadarboties tiesību aizsardzības dienestiem.

Ir svarīgi, lai visaptverošā pieeja balstītos uz praktiskiem izpildāmiem pasākumiem. Uzņēmēji ir pauduši vēlēšanos atbalstīt šādas konkrētas muitas iniciatīvas.

Par nepieciešamu tiek atzīta rīcība 3 galvenajās jomās: pastiprināt aizsardzību Kopienas līmenī, uzlabot muitas un uzņēmēju partnerību un izvērst starptautisko sadarbību⁸. Tālākajās iedaļās aplūkotas šīs jomas un sniegta virkne ieteikumu. Ja par tiem vienotos politiskā līmenī, tie visi kopā veidotu **rīcības plānu**, kura īstenošanu un iedarbību varētu novērot un izvērtēt Komisija.

3.1. Kopienas līmeņa aizsardzības pastiprināšana

Ir ļoti vajadzīgs pastiprināt aizsardzību pret izstrādājumiem, kas apdraud ES patērētāju veselību un drošību (viltoti farmaceitiskie līdzekļi, automobiļu detaļas, pārtikas preces utt.) vai kuros var būt iejaukta organizētā noziedzība (cigaretetes, alkohols, DVD utt.).

Tālab vispirmām kārtām nepieciešams uzlabot muitas kontroli ienākošajai plūsmai, sākot ar spēkā esošo juridisko un operatīvo pasākumu piemērotības izskatīšanu un pārmaiņu ieteikumiem, kur tādas vajadzīgas.

3.1.1. Likumdošana

Kopienā muitai ir pilnvaras, kas krietni pārsniedz ievēdumu minimālo kontroli, ko nosaka TRIPS, un tā var aizturēt varbūtējos viltojumu ievēšanas, izvešanas, tranzīta vai pārsūtīšanas laikā. Muita 2004. gadā Kopienā iejaucās 22 000 reižu, kuru rezultātā tika aizturētas viltotas preces (2003. gadā attiecīgais skaits bija 10 000).

Kopienas līmenī muita kopš 1986. gada saskaņā ar dažādiem juridiskiem aktiem apkaro IĪT pārkāpumus. Stāvoklis ievērojami mainījās līdz ar jaunajiem Kopienas tiesību aktu muitas jomā (Padomes Regula (EK) Nr. 1383/2003) stāšanās spēkā 2004. gada 1. jūlijā. Jaunie tiesību akti ieviesa kontroli nozarēs, kur tās agrāk nebija (kā augu šķirņu aizsardzība, izcelsmes apzīmējums un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes), vienkāršoja procedūras, samazināja uzņēmēju izmaksas un deva iespēju dalībvalstīm atļaut viltotās preces iznīcināt ar minimālu birokrātiju.

ES muitas tiesību akti šajā jomā tagad nu tiek uzskatīti par vieniem no spēcīgākajiem pasaulē (tagad Ķīna ir pieņēmusi līdzīgus tiesību aktus), un to atspoguļo fakts, ka dalībvalstīs muitas pārvaldes aiztur ievērojami vairāk viltotu preču nekā tiek aizturēts citās vietās. Kontrolējot visu preču kustību, it sevišķi pārsūtīšanu, muita aizsargā ne vien ES, bet arī citas pasaules daļas, jo sevišķi mazāk attīstītās valstis, kas bieži ir krāpnieku mērķis (piem., viltotas zāles, prezervatīvi un automobiļu detaļas, kas aizturētas pie ES robežām ceļā uz Āfriku).

⁸ Konkrētas darbības var finansēt no programmas „Muita 2007”.

Īstenojot 2004. gadā pieņemto Izpildes direktīvu, IĪT pilnīgo aizsardzību starptautiski tirgojamām precēm 2006. gadā papildinās līdzīga Kopienas aizsardzība pret viltojumiem, kas tiek saražoti un paliek Kopienā. Šī direktīva kopā ar ieteiktajiem krimināltiesiskajiem pasākumiem, kas stiprina intelektuālā īpašuma tiesības un apkaro pārkāpumus, būs diezgan pilnīgs arsenāls šā jautājuma risināšanai Kopienā.

IĪT ir strauji progresējoša nozare, un **likumdevējiem un uzņēmējiem ir jāsadarbojas, lai panāktu, ka tiesību akti arī turpmāk atbildīs tagadējām un nākotnes prasībām** un ir viegli pārveidojami, rodoties problēmām.

Šajā sakarā uzņēmējiem ir divējas konkrētas bažas. Pirmkārt, komersanti vēlas, lai dalībvalstis strauji ieviestu vienkāršotās iznīcināšanas procedūras, kas tagad atļautas ar Kopienas aktiem un kas arī samazinātu uzņēmēju un valsts pārvaldes izmaksas. Otras bažas attiecas uz iespēju ceļotājiem personiskām vajadzībām mazos apjomos ievest priekšmetus, kas var būt viltoti. Uzņēmēji piekrīt, ka muita nespēj izskatīt katru atsevišķu gadījumu, taču tiem liekas, ka likumdevējs raida nepareizu signālu un samierinās ar viltošanu. Bez tam bažas par likumdošanu ir saistītas ar izmaksu sadalījumu, proti, uzņēmēji uzskata, ka to lielākā daļa jāsedz nevis tiesību turētājiem, bet likumpārkāpējiem.

Darbības punkti:

Jārisina divi galvenie jautājumi: zemas vērtības sūtījumi un vienkāršotās iznīcināšanas procedūras.

Ir jāizveido uzņēmēju un muitas kopēja darba grupa, kas izpētīs, kā praktiski var uzlabot šo jautājumu nokārtošanu.

Ievērojot grupā apspriesto, Komisija ziņotu par tiesību aktu grozīšanas vajadzību vai citiem praktiskiem priekšlikumiem stāvokļa uzlabošanai.

Grupās sanāksmju termiņš: 2005. g. beigas.

Ziņojuma termiņš: 2006. gada jūnijs.

3.1.2. Darbības rezultativitātes uzlabošana

Vēl svarīgāka par tiesību aktu modernizāciju ir **vajadzība nodrošināt nemainīgu un pietiekami augstu operatīvo spēju līmeni.**

Muitai ir divējāda loma — tā atvieglo starptautisko apmaiņu, vienlaikus realizējot kontroli, kam jāaptur kontrabanda. Tālab ir vēl vairāk jāuzlabo kontrole, izmantojot jaunus instrumentus un metodes.

Pēdējos gados ir bijušas daudzas operatīvas iniciatīvas, kas devušas labus rezultātus muitas aizturēto kontrabandas kravu pieauguma ziņā.

Operatīvo semināru izmantošana muitas un uzņēmēju apvienošanai, lai izpētītu jaunākos notikumus un dalītos informācijā par izpildi ir apsveicams solis sadarbības pastiprināšanas virzienā. Līdzīgā kārtā operatīvo darbinieku apmaiņas un kopīgas dalībvalstu operācijas ir ievērojama virzība uz priekšu spēcīgā izpildes sadarbībā.

Šīs darbības ir tālāk jāattīsta un jāapvieno jaunā **operatīvā kontroles plānā**, balstoties uz Kopienas pieeju risku pārvaldībai un izmantojot dalībvalstu pieredzi, lai izplatītu paraugpraksi gan Kopienā, gan ārpus tās.

Viena no galvenajām problēmām ir mainīt pašreizējo stāvokli, kad aizturēto kravu apjoms aug, bet netiek darīts pietiekami daudz, lai izpētītu un likvidētu ražošanas un izplatīšanas tīklus, un panāktu, ka problēma tiek apkarota saknē.

Darbības punkti:

1. Risku pārvaldības plašāka izmantošana

Līdz ar neseniajiem grozījumiem Kopienas muitas kodeksā⁹, kas uzlika stiprāku uzsvāru uz Kopienas risku pārvaldību, viltošanas nozare kļuvusi par piemērotu objektu Kopienas pieejas izmēģināšanai. Pirmais veicamais darbs ir īpašas **pretviltošanas risku pārvaldības rokasgrāmatas** sastādīšana.

Rokasgrāmata ir jāizmanto praksē. To varētu paveikt, izdalot rokasgrāmatu risku pārvaldības centriem un ar risku saistītajā pieredzē daloties viltojumu analīzes ekspertu slēgtajām lietotāju grupām. Tas dotu iespēju ekspertiem apmainīties ar informāciju par risku reālajā laikā jaunajā Kopienas risku pārvaldības sistēmā.¹⁰

Risku pārvaldības rokasgrāmatas sagatavošanas termiņš: 2006. gada janvāris.

Termiņš RIF slēgtas lietotāju grupas izveidei: 2006. gada janvāris.

2. Dalībvalstu ekspertu darba grupas izveide pretviltošanas kontroles uzlabošanai

Tāda darba grupa¹⁰ sastāvētu no dalībvalstu muitas pretviltošanas speciālistiem, kas darbotos kopā ar citu dalībvalstu ekspertiem, it sevišķi, novērojot situāciju un sniedzot īstermiņa palīdzību ar pieredzi un praktiskām ekspertu zināšanām. Šajā darbā piemērotā veidā varētu iesaistīties uzņēmēji.

Pirmo darbību termiņš: 2005. g. oktobris.

3. Kopīga operatīvā kontrole

Mērķtiecīgas kopīgas muitas operācijas vai reģionālās operācijas pret viltošanu būtu veicamas pēc vajadzības ar Komisijas koordināciju un atbalstu. Tās būtu konkrētas darbības, lai kontroli ierobežotā laika posmā virzītu uz konkrētiem viltošanas jautājumiem (augsta riska apvidi vai preces).

Dažas trešās valstis, kurām stājas spēkā ES savstarpējās administratīvās palīdzības nolīgums (vai protokols) muitas lietās, ir vajadzības gadījumā uzaicināmas piedalīties tādās kopīgās muitas operācijās

Termiņš: 2006. gadā.

4. Operatīvie muitas/uzņēmējdarbības semināri

Šie semināri agrāk ļoti labi izdevušies. Pēc katra šāda semināra ir palielinājies aizturēto kravu skaits, jo kontrole bijusi mērķtiecīgāka. Tie ir arī pastiprinājuši sadarbību starp dažādām valsts varas iestādēm

⁹ Regula (EK) Nr. 648/2005, OV L 117, 4.5.2005., 13. lpp.

¹⁰ Programmas „Muita 2007” finansēta.

un dažādām iesaistītajām personām. Pēc vajadzības papildināms ar apmācību, salīdzinošo novērtēšanu un apmaiņām.

Termiņš: pastāvīgi

5. Muitas laboratoriju izmantošana

Par atklātajiem bīstamajiem ražojumiem ir ļoti maz informācijas, tāpēc jānoskaidro iespējas nedrošo ražojumu pārbaudei izmantot muitas vai citu valsts iestāžu laboratorijas. Nelielai dalībvalstu ekspertu izpētes grupai¹¹ būtu jāziņo par šādas darbības priekšrocībām un praktiskumu (ieskaitot izmaksas).

Termiņš: 2006. gadā.

6. Muitas informācijas sistēma

Cīņā pret pirātismu un viltošanu ir arī maksimāli jāveicina Eiropas Savienības Muitas informācijas sistēmas (MIS) izmantošana, jo tā ļauj valstu muitas dienestiem apmainīties ar informāciju par kontrabandu un rīcības pieprasījumiem (novērošana, ziņošana, diskrēta novērošana vai specifiskas pārbaudes), meklēt un izplatīt tādu informāciju.

Tas palielinās kontroles ietekmi, jo sevišķi — palīdzēs likvidēt izplatīšanas tīklus, nodrošinot to, ka pēc aizdomīgu sūtījumu aizturēšanas vienā dalībvalstī var tikt veikta konkrēta rīcība (novērošana, ziņošana, diskrēta novērošana vai specifiskas pārbaudes) citā dalībvalstī, lai apstādinātu šo preču plūsmu. Tas būtu īpaši svarīgi sakarā ar pieaugošo plūsmu saistībā ar internetu.

Šajā aspektā ir svarīgi izmantot Padomes 1997. gada 13. marta Regulu (EK) Nr. 515/97 par dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu muitas un lauksaimniecības tiesību aktu pareizu piemērošanu, — lai pastiprinātu dalībvalstu savstarpējo palīdzību un dalībvalstu un Komisijas savstarpējo palīdzību

Termiņš: 2006. gadā.

3.2. Muitas un uzņēmēju partnerības uzlabošana

Ir svarīgi atcerēties, ka vispārējā muitas kontrolē attieksme pret viltotām precēm ir citāda nekā attieksme pret pārējām precēm. Muita preces tieši nekonfiscē, bet parasti aiztur tās, lai uzņēmēji varētu veikt nepieciešamās darbības kopā ar kompetentajām iestādēm. Tam pamats ir uzņēmēju pieprasījums īpašā pieteikuma veidlapā muitai rīkoties. Uzņēmēju iesaistīšanās ir nepieciešama tādēļ, ka tikai tiesību turētājiem ir tehniskā pieredze, kas ļauj atšķirt mūsdienu kvalitatīvos viltojumus no oriģināliem. Uzņēmēji arī uzņemas atbildību, ja sūtījumi tiek apturēti bez pietiekama pamata.

Līdz ar to nav iespējams iztikt bez pilnīgas uzņēmēju iesaistīšanās, lai nodrošinātu efektīvu muitas aktu izpildi.

Kontroles iestādēm ir vairāk jāsastrādājas ar uzņēmējiem, toties uzņēmējiem ir jāsniedz pietiekama informācija, lai aizsargātu savas tiesības. Galvenais, kas uzņēmējiem ir jāizdara —

¹¹ Programmas „Muita 2007” finansēta.

jāiesniedz pieprasījums muitai rīkoties¹², jo bez tā muitai ir maz iespēju un stimula efektīvi palīdzēt tiesību turētājiem.

Izšķirīgi svarīgi ir arī uzlabot agrīnu informācijas apmaiņu uzņēmēju un muitas starpā. Tomēr ir svarīgi gādāt par to, lai valsts naudu netērētu sarežģītu vai dārgu informācijas apmaiņas sistēmu izstrādei (tās var nebūt noderīgas muitai, kas aiztur preces), ko uzņēmēji var paveikt lētāk un efektīvāk, jo sevišķi, ja runa ir par sistēmu atjaunināšanu.

Šajā sakarā praktisks un izdevīgs risinājums būtu **ES IĪT elektroniskās informācijas sistēma**, kurā tiktu apvienoti esošie muitas darbarīki riska informācijas apmaiņai ar iespēju muitai pa hipersaitēm piekļūt dažādažādām konkrētajām intelektuālā īpašuma datubāzēm (piemēram, Iekšējā tirgus saskaņošanas birojam — *OHIM*). Tas ietaupītu resursus un uzlabotu kontroli, dodot muitai iespēju identificēt tiesību turētājus un sazināties ar viņiem, ja pie robežas tiek uzietas aizdomīgas preces.

Darbības punkti:

1. Uzņēmējiem jāieņem aktīvāka nostāja

Mudināt uzņēmējus, it sevišķi MVU, iesniegt muitā rīcības pieprasījumus.

Vairāki uzņēmumi (piem., *Mercedes, LVMH, Panasonic, Gillette, Nike, Lacoste* un *BIC*) ir izstrādājuši uzziņas krājumus muitai. Tāda pieeja ir atbalstāma, izmantojot regulāras muitas/uzņēmēju apmaiņas jaunu problemātisko jomu izpētei.

Termiņš: pastāvīgi.

2. Uzņēmēju un muitas partnerības paplašināšana

Saprašanās memorandu parakstīšana ar lielākajiem tirdzniecības pārstāvjiem, aviosabiedrībām, rēderejām, ātrsatisms pārvadātājiem utt. stimulētu uz sadarbību un uzlabotu kontroli, padarot labāku informācijas apmaiņu un paplašinot tādu risku apzināšanos, kurus rada viltojumu kontrabanda.

Termiņš: 2006. gadā.

3. Muitas un tiesību turētāju saziņas uzlabošana

Muitai nenākas viegli viltotu preču sūtījuma gadījumā identificēt tiesību turētāju. Šo problēmu 25 dalībvalstīs vēl vairāk padziļina MVU grūtības iesniegt muitas rīcības pieprasījumus. ES IĪT informācijas sistēma, kas apvienotu Kopienas muitas risku pārvaldības sistēmas dotās iespējas muitai apmainīties ar informāciju par viltojumu risku un muitas iespēju piekļūt uzņēmumu sarakstiem, galvenajiem ražojumiem un adresēm internetā pamudinātu muitu rīkoties un ļautu lielākam skaitam uzņēmumu izmantot muitas aizsardzību.

Ir jānodibina muitas un uzņēmēju darba grupa, kas izveidotu satvaru šādai sistēmai.

Termiņš: Sanāksmes — 2005. gada 2. pusē. Pamatsistēmas pabeigšana 2006. gada beigās.

4. Uzņēmēju ātrās informēšanas sistēma

¹² Šī procedūra ir paredzēta Kopienas tiesību aktos, un tā dod muitai pilnvaras un informāciju, kas tai ļauj apturēt preces, par kurām ir aizdomas, ka tās ir viltojums.

Būtu jārada sistēma, kas ļautu uzņēmējiem sniegt informāciju par neatliekami svarīgiem gadījumiem. Šī ir īpaša problēma MVU. Iespēja ierīkot centrālu **elektronisko pastkasti**, ko uzraudzītu pretviltišanas speciālists, ļautu pārbaudīt šādus pieprasījumus un pamatotos gadījumos tos caur Kopienas risku pārvaldības sistēmu nosūtīt pretviltišanas speciālistiem dalībvalstīs, kā arī lielākajām ostām/lidostām/sauszemes robežkontroles punktiem. Tā darbotos reālajā laikā.

Termiņš: 2006. g.

5. Īpaši pasākumi jutīgās uzņēmējdarbības nozarēs

Īpašas iniciatīvas ir vajadzīgas nozarēs, kurās ir liels risks sabiedrības veselībai (farmaceutiskie līdzekļi, rotaļlietas utt.), kā arī nozarēs, kur īpašu kaitējumu nodara nodokļu neiekasēšana.

Termiņš: pastāvīgi

6. Izpratnes vairošana un reklāmas darbības

Ārkārtīgi svarīgi ir vairogt uzņēmēju izpratni par muitas darbībām un sabiedrības izpratni par apdraudējumu veselībai, darbavietām un sabiedrībai kopumā. Tas veicams ar kampaņām lielākajos muitas punktos (it sevišķi starptautiskajās lidostās), reklāmas braucieniem, izstādēm muitas muzejos vai informācijas izplatīšanu klientiem u. c.

Termiņš: pastāvīgi

3.3. Starptautiskās sadarbības pastiprināšana

Papildus ES kontroles pastiprināšanai attiecībā pret ievestajiem viltojumiem, kas paliek sūtījumu apturēšana vai atsevišķu noziedzības jomu apkarošana, ir nepieciešams iedarboties uz problēmas saknēm, vismaz tik daudz, lai apturētu viltojumu eksportēšanu un, kur iespējams, slēgtu ražošanu. Tam vajadzīga starptautiska sadarbība.

Lai gan *TRIPS* minimālie standarti IĪT aizsardzībai paredz ievadumus kontrolēt muitā, ES muitas pieredze rāda, ka ir jādara vairāk.

Pirmkārt, viens no labākajiem līdzekļiem **preču aizturēšanai pirms izvešanas no ražotājas valsts** (ieskaitot šķēršļu likšanu kontrabandistiem, lai tie neizmantotu drošus reģionus kā ES, Japānu vai ASV, lai noslēptu preču īsto izcelsmi), ir ieviest **plašu eksporta un pārsūtīšanas kontroli**.

Otrkārt, ir nepieciešams arī nodrošināt, lai nolīgumi par muitas sadarbību (vai plašāku starptautisko nolīgumu protokoli), kas ļauj cieši sadarboties ar partnervalsts administrāciju un nosaka piemērotu likumisku pamatu divpusējām darbībām, tiktu pilnīgi izmantoti un attiecināti uz reģioniem, kuros norit ievērojama apjoma ražošana. Šajā ziņā īpaši svarīgs ir 2005. gada aprīlī parakstītais Muitas sadarbības nolīgums ar Ķīnu (kas ir atbildīga par lielāko daļu visu ES muitas aizturēto viltojumu).

Darbības punkti:

1. PTO *TRIPS* izvēršana

Aizturēto viltojumu skaita pieaugums muitas pārsūtīšanas laikā jau labu laiku rāda, ka ir jādomā par *TRIPS* nolīguma 51. panta¹³ darbības pastiprināšanu. Tā izpaustos kā pašreizējā valstu pienākuma piemērot ievēdumiem muitas pretviltošanas kontroli attiecināšana arī uz eksporta, tranzīta un pārsūtāmo preču pārvietošanu.¹⁴ Laikus būtu jāapsver arī 51. panta darbības attiecināšana dažiem citiem intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem.

Termiņš: atkarīgs no PTO sarunām.

2. Sadarbība ar Pasaules muitas organizāciju (WCO), Eiropolu un Interpolu

Daudz kas no Kopienas līmenī iegūtajām zināšanām par risku pārvaldību un statistikas par aizturētajām kravām varētu radīt interesi pasaules mērogā. Ciešu, aktīvu sadarbību ar tādām visvairāk iesaistītajām starptautiskajām izpildes iestādēm kā *WCO*, Eiropols un Interpols varētu izmantot, gan lai izprastu starptautiskās tendences, gan plašākā auditorijā izplatītu ES praktisko pieeju. ES speciālo zināšanu par risku pārvaldību izplatīšana šajā jomā dotu īpašu labumu ieinteresētajām personām.

Termiņš: 2005/2006

3. Divpusēji nolīgumi

Ir jādalās ES izstrādātajos praktiskajos darbarīkos (risku pārvaldības rokasgrāmata, statistika, tendenču analīze utt.) ar ES tirdzniecības partneriem, lai pretotos viltošanai galvenajās problemātiskajās jomās. Nolīgumi par muitas sadarbību un Partnerības un sadarbības līgumi ar savstarpējās palīdzības komponentu ir juridiskais pamats sadarbībai un informācijas apmaiņai.

Tādas sadarbības piemēri ir apmācība, ierēdņu apmaiņa, pieredzes apmaiņa un informēšana par jaunākajām tendencēm.

Ir jāplāno, vai jau tiek pārrunāti nolīgumi par muitas sadarbību ar tādām valstīm vai organizācijām kā Indija, Japāna, ASEAN¹⁵ dalībvalstis, MERCOSUR un Pakistāna.

Bez tam Komisija meklēs iespējas turpmākajos divpusējos nolīgumos nodaļā par IĪT iekļaut pušu apņemšanos attiecībā uz precēm, kuras pārkāpj atsevišķas intelektuālā īpašuma tiesības, piemērot muitas kontroli ne tikai importam, bet arī eksportam, tranzītam un pārsūtīšanai.

Termiņš: pastāvīgi

4. Īpaši pasākumi attiecībā uz Ķīnu

¹³ *TRIPS* 51. pantā teikts: „Muitas iestāžu veiktā ielaišanas pārtraukšana”. Dalībvalstis atbilstoši zemāk noteiktajiem nosacījumiem īsteno procedūras, lai dotu iespēju tiesību īpašniekam, kuram ir pamatots iemesls būt aizdomās, ka var notikt viltotu preču zīmju vai pirātisku autortiesību preču imports, iesniegt rakstisku iesniegumu kompetentām administratīvām vai tiesu iestādēm, lai muitas iestādes pārtrauktu šādu preču laišanu brīvā apgrozībā. Dalībvalstis var dot iespēju sagatavot šādu iesniegumu attiecībā uz precēm, kuras ir saistītas ar citiem intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem, ar nosacījumu, ka šīs Sadaļas prasības tiek izpildītas. Dalībvalstis var arī pieprasīt atbilstošas procedūras attiecībā uz muitas iestāžu veikto neatļauto preču, ko bija paredzēts eksportēt no to teritorijas, atbrīvošanas pārtraukšanu.

¹⁴ Šo jautājumu Komisija jau ir likusi priekšā *TRIPS* Padomei 2005. gada jūnijā, iesniedzot Paziņojumu par intelektuālā īpašuma tiesību izpildi, kura nodaļā par sagaidāmajiem rezultātiem bija teikts, ka „starp jautājumiem, kam jāvēlī īpaša *TRIPS* Padomes vērtība .. ir muitas pasākumi un to piemērošana eksportam un tranzītam” (Komisijas Paziņojuma IP/C/W/448 26. pk.).

¹⁵ Dienvidaustrumu Āzijas valstu apvienība.

Eksports no Ķīnas ir lielākā daļa no visām ES aizturētajām viltotajām precēm, un to skaitam ir tendence strauji palielināties, ņemot vērā Ķīnas attīstības tempus. Par Ķīnu ir interese arī citu muitas aspektu dēļ (tā pazīstama kā Eiropā ievesto *ecstasy* prekursoru, nedrošu pārtikas produktu, ugunošanas ierīču u. c. izcelsmes avots). Ķīna ir pieņēmusi spēcīgus pretviltošanas muitas tiesību aktus, un ar to būs jāsadarbojas, lai veicinātu likumīgu tirdzniecību, vienlaikus apturot zeļošo kontrabandu. Nesen parakstītais EK un Ķīnas muitas sadarbības nolīgums ir juridiskais pamats padziļinātai sadarbībai.

Līdztekus ierēdņu un ekspertu apmaiņām liels praktisks solis starptautiskās viltojumu plūsmas samazināšanā būtu īpaša informācijas sistēma, kurā ES un Ķīna varētu apmainīties ar informāciju, kas palīdzētu apturēt nelikumīgu tirdzniecību un slēgt ražošanu. Ja šī pieeja izrādīsies sekmīga, to varēs attiecināt arī uz citiem tirdzniecības partneriem.

Termiņš: 2006. g.

5. Partneri lielākajos starptautiskajos pasākumos

Nesenā ES/ASV sammita deklarācija skaidri parāda, ka ASV un ES ir nodoms sadarboties viltošanas un pirātisma apkarošanā. Praktiski šie pasākumi nozīmē muitas pieredzes un informācijas apmaiņas veicināšanu saskaņā ar esošo EK un ASV muitas sadarbības nolīgumu. Būtu vēlams arī apzināt jomas, kur ES varētu apvienot spēkus ar citiem partneriem.

Termiņš: 2005/2006

6. Muitas ierēdņu izvietošana galvenajos izcelsmes reģionos

Viltošanas apjomi un vajadzība apturēt ražošanu arvien rentablāku padara muitas pretviltošanas speciālistu izvietošana galvenajos reģionos, tādos kā Āzija. Tieša dažādu zemju muitas darbinieku saskarsme dotu labākus rezultātus, jo tiktu apvienota pieredze un izpratne. Komisijai un dalībvalstīm ir jāizpēta šis jautājums.

Termiņš: 2006. g. un turpmākie gadi.

4. SECINĀJUMI

Spējais ES muitā aizturēto kravu apjoma pieaugums liecina, ka viltošana ir bīstama un pieaugoša parādība. Tās apkarošana prasa politisku atbalstu un konkrētas darbības, kas aizsargā ES un tās pilsoņus no negodīgas tirdzniecības un bīstamiem ražojumiem.

Pieaugot starptautiskajai tirdzniecībai, sevišķi no Āzijas reģiona, kur sevišķi ievērojams ir ražošanas pieaugums Ķīnā, ES var pārplūdināt arvien augstākas kvalitātes viltotas preces. Tādā tirdzniecībā apvienojas ārkārtīgi augsta peļņa ar relatīvi zemu risku, un tas to padara īpaši pievilcīgu noziedzīgām organizācijām un pat teroristiem. Ja ES nerīkosies stingri, strauji un piemēroti, drīz būs par vēlu efektīvi cīnīties ar šo nopietno apdraudējumu ES darbavietām, veselībai un drošai sabiedrībai.

Šā paziņojuma 3. iedaļā sniegtā ieteikumu pakete lieliski pastiprinātu muitas īstenoto pretviltošanas kontroli Kopienā un uzlabotu kopīgos starptautiskos centienus apkarot šos pasaules mēroga draudus.

Ņemot vērā aplūkojamo steidzami risināmo un pieaugošo problēmu, paziņojumā uzsvērtas galvenās jomas, kurām pievēršama tūlītēja uzmanība. Tomēr attiecīgos gadījumos varētu

veikt arī citas darbības (ieskaitot informācijas par muitas pasākumiem izplatīšanu visiem Kopienas preču zīmes pieteikuma iesniedzējiem, iespējamo muitas ekspertu izmantošanu palīdzībai Kopienas iekšējās objektu pārbaudēs, pastiprināta sadarbība ar Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju *OHIM*).

Iecerētais Rīcības plāns ir reālistisks; ar nepieciešamo politisko atbalstu vairums tā darbību ir veicamas tuvākajā nākotnē.

* * *

PIELIKUMS

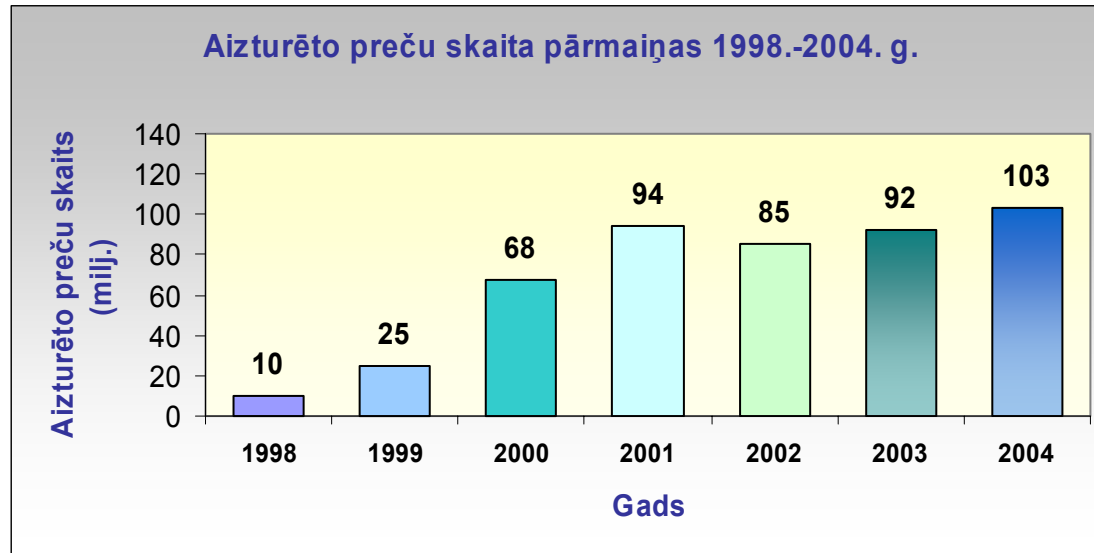
Muitas aizturētie viltotie ražojumi

- Sadalījums pēc reģistrēto gadījumu skaita un aizturētās preces pēc ražojuma veida — ES 2004
- Aizturēto preču skaita pārmaiņas 1998.–2004. g.
- Muitas dienestu saņemto rīcības pieprasījumu skaita pārmaiņas (2000.–2004. g.)
- 2003. g. aizturēto preču proporcija pēc izcelsmes valsts
- Muitas aizturēšanas gadījumu sadalījums pēc izcelsmes valsts 2003. g.

EU – 2004

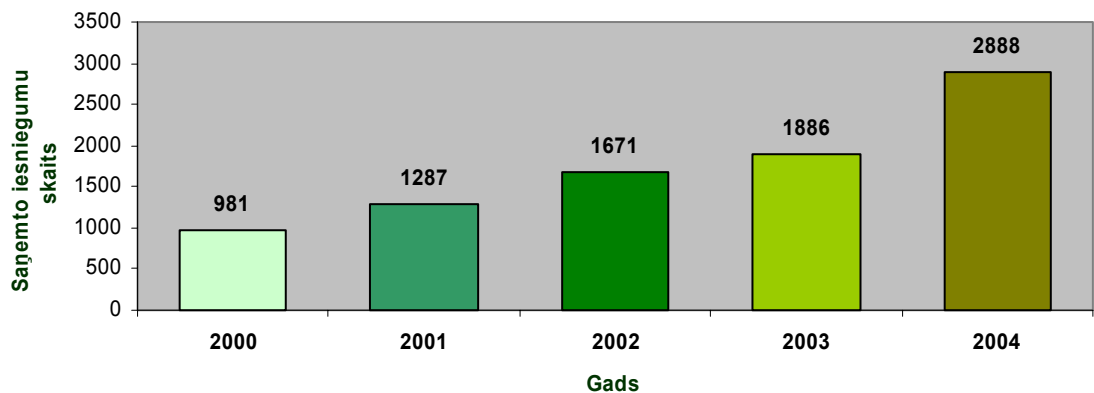
Sadalījums pēc reģistrēto gadījumu skaita un aizturētās preces pēc ražojuma veida

Ražojuma veids	Muitas reģistrēto gadījumu skaits	%	Aizturēto preču skaits	%	Preču skaita salīdzinājums 2003.-2004. g.
Pārtikas preces, alkoholiskie un citādi dzērieni	52	0,5	4,5 miljoni	4	+ 196%
Parfimērija un kosmētika	214	1	1 miljons	1	- 22%
Apģērbi un apģērba piederumi	13 958	62	8 miljoni	8	+ 102%
a) Sporta apģērbi	3906	17	1 miljons	1	+ 140%
b) Citādi apģērbi (gatavi, ..)	4704	21	2 miljoni	2	+ 26%
c) Aksesuāri (somas, saulesbrilles ..)	5348	24	5 miljoni	5	+ 146%
Elektroierīces	848	4	4 miljoni	4	+ 712%
Datoriekārtas (datori, monitori ..)	125	1	1 miljoni	1	+ 900%
Kompaktdiski (audio, spēles, programmatūra, DVD u. c.)	2781	12,5	18 miljoni	18	- 57%
Pulksteņi un juvelierizstrādājumi	2230	10	0,5 miljoni	1	- 20%
Rotallietas un spēles	516	2	18 miljoni	17	+ 46%
Citas preces	1347	6	10 miljoni	6	+ 58%
Cigaretas	313	1	38 miljoni	40	+ 14%
Kopā ES	22 384	100	103 miljoni	100	+ 12%

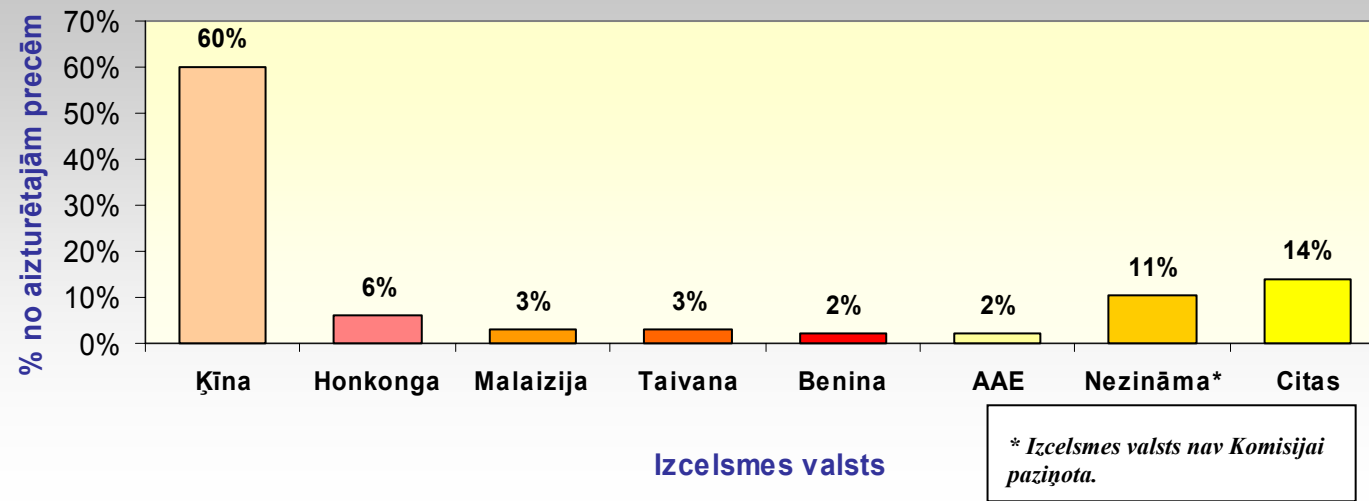

Muitas dienestu saņemto rīcības pieprasījumu skaita pārmaiņas (2000.–2004. g.)

***PIEZĪME.** Ar rīcības pieprasījumu tiesību turētājs lūdz muitu kontrolēt preces, kuras rada aizdomas, ka tiek pārkāptas viņa intelektuālā īpašuma tiesības.*

2003. g. aizturēto preču proporcija
pēc izcelsmes valsts

Muitas gadījumu proporcija pēc izcelsmes valsts 2003. g.

